



KRIMINOLOGISKA INSTITUTIONEN

Uppdrag Norra Gångsätra:

En studie om rationalitet och brott

C-uppsats i kriminologi
Höstterminen 2004
Daniel Svensson

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att försöka förklara inbrottsvågen i Norra Gångsätra på Lidingö 2003-2004 utifrån teorier såsom rational choice och defensible space, samt titta på om går det att förebygga liknande händelser. Data jag har fått ta del av är polisanmälningar, och alltså inte de tekniska undersökningarna. Detta påverkar materialet genom att det blir beroende på vad polisen valt att anteckna.

Rational Choice handlar om att människor är fria aktörer som gör fria val utifrån ett ekonomiskt risktänkande. Tar man detta och sätter det i en kriminologisk kontext kommer en inbrottstjuv begå ett inbrott om vinsten för det genomförda brottet är större än risken att misslyckas. Defensible space bygger vidare på denna slutsats och framför diverse åtgärder som ämnar försvåra inbrottet och därmed förebygga frestelsen att pröva.

Efter att först läst igenom tidigare studier där man intervjuat inbrottstjuvar skapade jag mig en lista över eventuella punkter som skulle kunna vara intressanta att titta på i anmälningarna. Parallellt med detta läste jag igenom olika preventionsinriktade studier för att titta på om några av dessa metoder skulle kunna användas för att förhindra inbrott i Norra Gångsätra.

Efter att analyserat polisanmälningarna åkte jag runt i Norra Gångsätra för att skaffa mig en bättre bild av området samt titta på de hus som blivit drabbade. Därefter gick jag igenom alla inbrott från 1995-2003 i Norra Gångsätra för att kunna kartlägga och fastställa vissa fenomen. Som kompletterande till detta har jag valt att intervjua två personer.

Studien har visat en tendens till planerade, rationella inbrott snarare än opportunistiska. I vissa fall verkar inbrottstjuven/tjuvarna planerat mer, i vissa fall mindre. Detta kan eventuellt förklaras av att jag inte haft mer data, då jag inte kunnat få tag i de tekniska undersökningarna. Dock kan man genomgående se att inbrottstjuven/tjuvarna valt sina hus efter vissa mönster som stöder rational choice och defensible space teorierna.

När det gäller att förhindra framtida inbrott har jag skrivit ner några preventionsinriktade metoder som skulle kunna ha effekt när det gäller att förhindra inbrott. Dessa är till grunden fysiska och handlar i stort sett om förstärkning av skalskydd. Detta på grund av att om man tittar bakåt i tiden karaktiseras området Norra Gångsätra av få återfall av inbrott. Detta kan man tolka på två sätt. Antingen brister de flesta hus på samma ställen, varför vilket hus som väljs inte behövs problematiseras (då det ändå är ett välbärgat område torde de flesta hus ha något av värde), eller så har man förebyggt framtida inbrott på ett gynnsamt sätt vilket gör att inbrottstjuven/tjuvarna väljer ett annat hus.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsning.....	4
2. Teoretiska modeller	5
2.1 Rational Choice-teorier.....	5
2.2 Bebyggelseinriktade preventionsteorier.....	6
3. Tidigare forskning	8
3.1 Wahlin: Den rationella inbrottstjuven.....	8
3.2 Cromwell, Olson och Wester Avary: Breaking and entering	9
3.3 Weisel: Burglary of single-family houses.....	9
3.4 Lindh: Bebyggelseplanering mot brott: en empirisk prövning.....	10
3.5 Analys av tidigare forskning.....	11
4. Metod	13
5. Resultat och analys	15
5.1 Inbrottsvågen 2003–2004.....	15
5.2 Inbrott 1995–2003.....	16
5.3 Fördjupning brottsvågen 2003–2004	18
5.4 Analys av resultaten.....	24
6. Slutsatser och diskussion	32
7. Rekommendationer	35
8. Litteraturlista	36

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Under ett års tid har ett dussin bostadsinbrott ägt rum inom ett begränsat område på Lidingö. Brotten har begåtts från den 20 oktober 2003 till den 16 mars 2004 och involverar tolv fullbordade inbrott samt ett försök till inbrott. Trots att polisen skickar ut lappar och ber om tips och uppmärksamhet i området fortsätter inbrotten och man får inte tag i någon gärningsman. Efter det sista inbrottsförsöket upphör helt plötsligt inbrotten i området och det blir tyst och lugnt igen. Efter att denna uppsats påbörjats har det begåtts ett inbrott till, den 6 november 2004. Huruvida detta kan vara början på en ny brottsvåg kan inte besvaras under timsrymden av författandet av denna uppsats.

Området där inbrotten begåtts är Norra Gångsätra, ett bostadsområde som nästan uteslutande består av villor och radhus. Vidare är både villorna och radhusen byggda enhetligt, det vill säga de är byggda i samma stil och ser mer eller mindre identiska ut från utsidan. Från 2000 till och med 2002 hade det endast begåtts åtta fullbordade inbrott i Norra Gångsätra (statistik från hemsidan Samverkan mot brott), varav sju stycken år 2000, ett 2001 och inget alls 2002. Till och med andra kvartalet 2003 hade det endast genomförts ett inbrott i Norra Gångsätra, varefter inbrottsvågen inträffade.

Totalt sett hade Lidingö 2003 ca 60 inbrott, med en tendens till stagnation av inbrott under de senare åren. På Lidingö finns det ett närpolis kontor samt ett brottsförebyggande råd, som dock startade först under hösten 2003. Då Lidingö är en del av Storstockholm är det således polisen i city som utreder inbrotten på Lidingö och inte närpolisen på Lidingö.

Statistiskt sett ligger bruttoinkomsten hos en Lidingöfamilj på 54 070 kronor per månad (vilket är högst bland de 38 kommuner som studerats) och en "Sverigevilla" på Lidingö kostar i genomsnitt 3,8 miljoner kronor (vilket också är högst bland de studerade kommunerna), visar en undersökning av Institutet för Privatekonomi, FöreningsSparbanken ("Det spelar roll var vi bor – jämförelse mellan 38 kommuner", juni 2004). Lidingö kan alltså klassas som ett välbärgat område, genomsnittligt sett. Under 2003 bodde det 41 194 personer på Lidingö, varav något fler kvinnor än män (21 527 kvinnor jämfört med 19 667 män) enligt SCB. Området kan klassificeras som stabilt med en homogen befolkning (statistik från Lidingö kommuns hemsida).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att försöka hitta något/några mönster i inbrottsvågen på Lidingö och relatera detta till teorier såsom rational choice och defensible space. Detta för att undersöka dels om gärningsmannen/gärningsmännen betedde sig rationellt när de gjorde inbrott, dels varför just dessa hus blev utsatta. Det vill säga, vad det var i dessa hus som gjorde dem mer attraktiva än de närliggande husen. En annan aspekt av att man får reda på varför just dessa hus valdes istället för andra är att det då kan vara möjligt att förebygga inbrott.

Jag vill alltså också försöka se om jag kan, med hjälp av tidigare forskning och teorier, utvärdera om det är möjligt att förebygga inbrotten. Teorier som täcker och stöder sådant är till exempel situationell brottsprevention och defensible space. Ytterligare frågor som jag ska försöka besvara är om denna inbrottsvåg endast är en "revictimisation", alltså om de hus som fick inbrott under vågen 2003–2004 tidigare har utsatts för inbrott tidigare och därigenom blivit kända bland gärningsmän som enkla hus att göra inbrott i.

Huvudfrågeställningen är således: Hur kan man förklara de tretton inbrott som begicks i Norra Gångsätra på Lidingö under 2003–2004 utifrån teorier såsom rational choice och defensible space, samt går det att förebygga inbrott i framtiden?

1.3 Avgränsning

Själva materialet till min undersökning (det vill säga polisanmälningarna) avgränsas naturligt av just de tretton inbrott som inträffade i Norra Gångsätra. För att se om jag kan hitta något mönster bland tidigare inbrott, om de hus som fick inbrott har fått det innan, måste jag titta på tidigare data. Eftersom det området som jag är intresserad av är relativt litet har jag valt att försöka få fram data om inbrott så tidigt som möjligt. Så tidigt som möjligt visade sig vara 1995, då man började koda in detta i polisrapporterna enligt Lidingö polisinspektör. Detta blir en bra avgränsning då 1995 fortfarande kan anses relevant samt att det ändå borde vara tillräckligt lång tid för att se om någon "by" i Norra Gångsätra är speciellt utsatt. Eventuella åtgärder som Lidingö skulle kunna begagna sig av har jag i mån av tid tittat på.

2. Teoretiska modeller

Teorierna jag tittar på behandlar ämnen inom kriminologi olika men kan på grundnivå kopplas ihop av samma tankesätt, nämligen att tjuvar är rationella. Rational choice handlar om att människan är en rationell och tänkande varelse som bestämmer sina aktioner i mån av eventuell vinst och förlust. Alltså ett sorts ekonomiskt tankesätt; om den förutspådda vinsten överväger den eventuella förlusten, kommer en rationell människa begå handlingen. Brottsförebyggande preventionsteorier såsom situationell brottsprevention och defensible space uttrycker samma grundtro, det vill säga att om tillfälle ges och vinsten överväger förlusten begås brottet, fast kopplar det till hur man kan förebygga det genom fysiska hinder.

2.1 Rational Choice-teorier

Lottie Wahlin tar i sin avhandling "Den rationella inbrottstjuven? En studie om rationalitet och rationellt handlande i brott" (1999) upp några kriminologiska teorier som stödjer sig på rationalitetstänkande. Hon nämner bland annat den klassiska straffrättsskolan, med företrädare som Jeremy Bentham (1748–1832) och Cesare Beccaria (1738–1794), och kontrollteori med sin mest kända företrädare, Travis Hirschi.

Bentham hade en tydligare social förklaring till förekomsten av brott, det vill säga strävan efter nöje, maximering av lycka. Förklaringen till att en individ begår ett brott och att en annan inte gör det ligger då i den yttre situationen istället för brister hos själva individen. Beccaria ansåg däremot att den mänskliga naturen är egoistisk, och att man måste hålla människor i band för att de inte ska begå brott. Man kan säga att både Beccarias och Benthams syn på straff var instrumentell, det vill säga att den inte var där för att straffa brottslingen för ett brott begånget, utan för att förhindra att brottet från första början skulle ha begåtts (Wahlin, 1999, s.43).

Kontrollteori handlar om varför alla människor inte begår brott. Hirschi hävdar att det enda som hindrar människan från att begå brott/bryta mot regler är rädslan för konsekvenserna. Enligt Hirschi har varje människa band som är knutna till samhället, som i sin tur, beroende på hur starka de är, påverkar om man begår brott eller ej. Hirschi delade upp banden i fyra olika punkter: attachment; känslomässiga kontakter till exempel familj och släktingar, commitment; engagemang till exempel skolor och utbildning, involvement; involvering i till exempel hem och skola eller fackföreningar samt belief; som är tron på att samhällssystemet verkligen fungerar. De olika banden är teoretiskt enkla att separera men är i verkligheten tätt sammanknutna. Dock skriver Wahlin att belief "... existerar endast om andra former av kontroll fungerar och är i sig inget riktigt hinder för att begå

brott” (Wahlin, 1999, s.45). En individ begår alltså ett brott om något, i verkligheten oftast några, band är svagt. Den potentiella vinsten av brottet värderas då alltså högre än att bevara det svaga bandet till samhället.

Då kontrollteori anser själva valet mellan att vara konform eller ej ligger på tidigare erfarenheter kan man fråga sig varför jag har med den som teori. Detta ser jag som en valid kritik men jag försöker inte heller argumentera för motsatsen. Jag anser att man inte kan förklara brottsligheten endast på teorier såsom rational choice, det vill säga får man chansen så begår man brott, utan att man måste titta på andra faktorer tillsammans med tillfälle. Detta gör Hirschi utan att förlora själva tillfälle-brott resonemanget då individen vid brottstillfället gör ett aktivt val, men gör det utifrån tidigare erfarenheter. Wahlin skriver att: ”Enligt Hirschi har RCT [rational choice-teory] och kontrollteori samma bild av människan. /.../ Rational Choice och kontrollteori är därför, enligt Hirschi, samma teori som är uppbyggd i olika disciplinära kontext.” (Wahlin, 1999, s.47).

Sammanfattningsvis kan man säga att om man tolkar individer ur den klassiska straffrättskolans perspektiv, begår folk brott efter en avvägning mellan vinst och förlust. Överväger vinsten kostnaden, begår vilken rationell varelse som helst brottet. Om man däremot tolkar folk via kontrollteori finns det mera bakåtliggande variabler som individen har med sig i bagaget. Dock handlar det fortfarande om ett slags val.

2.2 Bebyggelseinriktade preventionsteorier

Bebyggelseinriktad brottsprevention inriktar sig på att genom fysisk planering minska möjligheterna till att begå brott. Huvudsyftet är att få den potentiella lagöverträdaren att uppleva att det är svårare, riskablare och mindre lönsamt att begå brott i den brottsförebyggande miljön. Johnny Lindh tar i sin uppsats ”Bebyggelseplanering mot brott: en empirisk prövning” (2000) upp två huvudlinjer för bebyggelseinriktad brottsprevention, nämligen Oscar Newmans modell som förespråkar slutenhet (han myntade sedan begreppet defensible space) samt Jane Jacobs modell som förespråkar öppenhet. Förklaringen till att dessa två metoder tas upp kommer från att Newman och Jacobs inriktar sig på två olika bebyggelseområden. Medan Newman utgick från efterkrigstidens moderna bostadsområde, utgår Jacobs från sin stadsdel Greenwich Village i New York.

Jacobs, som är journalist, anser att det är just folk, variation och mångfald som skapar ett brottsförebyggande område. Jacobs ser storstaden som vägen till naturlig övervakning (genom att människor rör sig i det fysiska rummet) och social kontroll (där tryggheten ligger i att alla vet att det finns människor där ute). I nästan total motsats till Jacobs står alltså Newman, som förespråkar småskalighet och översikt för att kunna fungera brottsförebyggande. Ur denna synpunkt skapades alltså defensible space, varav man kan hitta följande definition i Lab: ”Defensible space proposes a

model which inhibits crime by creating a physical expression of a social fabric which defends itself.” (Lab, 1997, s.27).

Då Newman är arkitekt har han också identifierat fyra utformningsprinciper för defensible space: territorialitet, naturlig övervakning, framställning och miljö. Kort beskrivet handlar territorialitet om hur man uppfattar sitt ”revir”. Enligt Newman har människan i grund och botten ett behov att kunna tillhöra och försvara ett revir. Ett hus med privat mark, till exempel en villas trädgård eller ett radhus där man bara kan komma till baksidan via huset, försvaras aktivare än till exempel en öppen park, där ”alla” äger parken. Naturlig övervakning handlar kort om att man hela tiden har en blick mot gatan och respektive grannar och där man alltså kan se den vardagliga rutinen av grannar och främlingar. Detta i samband med territorialitet gör att man snabbt kan uppfatta och agera när något är fel. Vidare tar Newman upp framställning, alltså att man inte ska bygga byggnader så att de uppfattas som exkluderade till resterande samhället (samt miljön). Detta handlar om att man helst ska bygga ett bostadsområde inom ett större område med lite brottslighet för att få ner brottsligheten istället för att planera nya bostäder i ett område som redan har problem med brottsligheten.

En viktig utgångspunkt för att förstå brottslighet genom brottsförebyggande metoder är att förstå vilka huvudfaktorer som spelar in när en individ väljer mellan att förbli konform eller begå brott. Ur denna definition kan man dela in preventionen i två olika metoder: social prevention och situationell prevention. Social prevention handlar om åtgärder som minskar individens benägenhet att begå brott, till exempel drogrehabiliteringsprogram, medan situationell prevention handlar om åtgärder som minskar förekomsten av situationer som upplevs frestande.

Ronald V. Clarke tar upp situationell brottsprevention i sin bok ”Situational crime prevention – successful case studies” (1992) och visar där på flera mer eller mindre lyckade studier som bevis på att situationell brottsprevention är relevant som brottsförebyggande åtgärd. Clarke pekar ut två viktiga faktorer när det gäller situationell brottsprevention; dels att åtgärderna måste fokuseras på specifika brottstyper (då att stjäla en bil för skojs skull och att stjäla en bil för att begå ett brott, till exempel, kan behöva två olika lösningsmodeller), dels att utformningen av dessa åtgärder måste grunda sig på tidigare kunskap och omständigheter som förklarar varför brottet utförts. Clarke kan dock inte anses vara någon förespråkare för social prevention, en modell som Sverige speciellt utmärkt sig för (till exempel ”Allas vårt ansvar”, 1996), och har kritiserat länder med social brottsförebyggande ansats.

En kritik mot situationell prevention har ofta varit, och är det fortfarande, att brotten bara förflyttas geografiskt istället för att förebyggas. Situationell prevention skulle alltså då bara vara ett sätt för de redan välbärgade områdena att förflytta brottsligheten till de fattigare, ofta mer utsatta områdena. Forskning på detta område visar inga tydliga tecken på ökad brottslighet i närområden och i vissa fall till och med minskad brottslighet (Clarke, 1992, s.22).

3. Tidigare forskning

3.1 Wahlin: Den rationella inbrottstjuven?

Forskningen är en intervjubaserad undersökning med syftet att försöka analysera om inbrottstjuvar kan anses vara rationella i sitt utövande. Wahlin vill titta på om inbrottstjuvar kan anses vara rationella i sitt utförande av inbrott och går då igenom olika former av rationalitet för att sedan koppla det till redan existerande kriminologiska modeller. Innan Wahlin börjar sin studie får hon fram några nyckelbegrepp som hon anser kan gälla för alla Rational Choice-teorier. Några av dem är:

- *Aktiva aktörer* – människor bestämmer över sig själva och söker aktivt tillgodose sina intressen.
- *Intention* – handlandet är medvetet, övervägt och målinriktat.
- *Risk* – som individ tar man risker, det vill säga sannolikheten att utfallet kanske inte leder till önskat utfall.

Wahlin fortsätter sin studie med att intervjua inbrottstjuvar i fängelse för att se om de agerat enligt ett Rational Choice-tänkande. Hon går igenom själva målen för brottet, förberedelser innan brottet, vad som händer under och efter brottet och sist men inte minst, när man åker fast. Då jag endast fått tag i begränsad data från polisen, då ingen/inga gärningsman/gärningsmän än är fast, har jag valt att fokusera på förberedelser innan brott och vad som händer under själva brottet.

Det centrala som Wahlin tar upp för inbrottstjuvar är att minimera risker och maximera vinst. Med detta tänkande måste alltså en inbrottstjuv, för att vara rationell, försöka minimera sina risker genom val av område, val av objekt (samt dess läge), val av tidsperiod samt val av potentiella vinster. Gärningsmannen bör alltså välja sitt objekt efter dels vilket område (fattigt/välbärgat, radhus/lägenheter), vart i området objektet ligger (vid utkanten, skymd insikt) eventuella säkerhetssystem hos objektet (hund/larm), dels vad som man kan förväntas få med sig därifrån. En sista aspekt innan själva brottet begås är att vara säker på att ingen är hemma vid inbrottet, då upptäcktsrisken torde vara lägst.

Under brottet bör gärningsmannen vara uppmärksam på ingångsvägen (för att minimera riskerna att bli sedd), eventuell flyktväg, genomsökande av bostaden samt vad som kan löna sig att stjälas.

Wahlin nämner flera aspekter än dessa inom just förberedelse för och under brottet, men då jag inte kan kontrollera vissa aspekter i min undersökning av det hon tar upp (till exempel val av eventuell brottspartner och vapen), har jag valt att inte ha med dessa.

En sammanfattning av studien är att Wahlin hittade vissa fenomen hos inbrottstjuvarna som överensstämde med Rational Choice-tänkandet, men också andra fenomen som inte alls överensstämde. Wahlin anser att man kan använda sig av Rational Choice-tänkandet i viss mån när man undersöker inbrottstjuvar men att drogernas inflytande oftast påverkar i vilken grad man tänker rationellt.

3.2 Cromwell, Olson och Wester Avary: Breaking and Entering

Cromwell m.fl. intervjuar likt Wahlin inbrottstjuvar, men för ett annat syfte. Författarna uttrycker följande: "The present research is a study of burglars and burglary. It is concerned with how offenders go about their business; the kinds of things they do or fail to do before and during the commission of a crime." (Cromwell m.fl. "Breaking and Entering", 1991, s.13). Författarna försöker alltså inte titta explicit på om inbrottstjuvarna kan anses vara rationella när de begår sina brott, utan mera på hur de begår sina brott och varför de väljer ut just de hus som de väljer. Författarna får fram en beslutsmodell för hur inbrottstjuvarna bestämmer sina mål där grundstenarna är att man alltid kan få ett minimum av värde med sig från ett hus samt att inbrottstjuvarna inte försöker optimera sin vinst, utan snarare hitta något som tillfredställer behovet. Detta minimum av värde jämförs sedan med de förväntade riskerna av att göra inbrott, som bestäms av tre faktorer. För att dessa tre faktorer ska anses vara positiva, måste svaret till de tre faktorerna vara negativa. Den första faktorn är synligheten av huset, alltså hur geografin runt huset ser ut eller som författarna uttrycker det: "Someone will see and report me.". Den andra faktorn handlar om att någon är inne i huset: "Someone is at home." och den slutliga faktorn är hur enkelt det är att ta sig in i huset, illustrerat med: "Entry is too difficult." (Cromwell m.fl., 1991).

Vad som är viktigt att notera är att enligt Cromwell m.fl. har skalskyddet, förstärkta lås/dörrar, en mindre preventiv funktion än till exempel insyn från grannar. Vidare menar också författarna att preventiva åtgärder såsom förstärkt skalskydd fungerar bäst när det handlar om inbrottstjuvar som är opportunistiska: "Given a large number of potential targets, the burglar tends to select the most vulnerable of the target pool.". Däremot den rationella, planerande tjuven, överkommer detta problem genom att hitta lösningar till detta varför det inte blir något större hinder för dem.

3.3 Weisel: Burglary of Single-Family Houses

Denna bok är mer av en guide för hur man ska planera sitt brottsförebyggande arbete effektivt samt vilka faktorer som kan påverka brottsligheten. Weisel använder sig här av Rational Choice-tänkande, då han listar faktorer som gör att vissa hus har högre risk än andra att bli utsatta för

inbrott. Detta förutsätter att gärningsmannen/gärningsmännen väljer hus efter risktänkande. Dessa faktorer får Weisel fram från tidigare forskning om utsatthet för inbrott. Weisel inriktar sig på fristående villor men påpekar också att många av faktorerna som påverkar brott för dessa hus gäller även för andra typer av hus. Weisel börjar med att nämna några faktorer som inbrottstjuvar har i åtanke när de väljer vilket hus som man ska begå inbrott i:

- Vilken förtrolighet med objektet man har samt fördelaktighet av platsen
- Om det är bebott ofta (till exempel någon är hemma på dagarna)
- Om huset är synligt samt vilken insyn man har i huset
- Om det är enkelt att komma till huset
- Sårbarhet och säkerhet
- Potentiella vinster

Förtrolighet med objektet anses vara om huset är nära potentiella förövare (till exempel närhet till stora köpcentrum, ungdomspopulationer, tågstationer), närhet till vägar som den potentiella inbrottstjuven kör igenom varje dag till jobbet (och på så sätt blir förtrolig med huset) samt hus som precis blivit utsatta för inbrott och närliggande hus. De flesta faktorer förklarar sedan sig själva men faktorn sårbarhet och säkerhet har att göra med om man har larm på huset, familjen har hund eller liknande. Potentiella vinster har att göra med om huset ”ser” rikt ut, ett rikt område ”hjälp till” i det avseendet.

Weisel fortsätter sedan med att beskriva hur man ska gå tillväga när man ska utvärdera vilka åtgärder som behöver göras i området samt hur de har påverkar brottsligheten i sådana områden som man implanterat dem i. I slutet av boken har författaren skapat en tabell över olika brottsförebyggande åtgärder som kan tillämpas samt hur de fungerar, när de fungerar bäst samt vad man ska tänka på när man planerar dessa. Man kan utifrån hans tabell samtidigt dra slutsatsen att ju fler åtgärder som står på listan som införs, desto säkrare blir området.

3.4 Lindh: Bebyggelseplanering mot brott: en empirisk prövning

Lindh har som mål i sin uppsats att belysa den fysiska miljöns påverkan för brottsligheten i ett bostadsområde. Området han har valt är Ärvinge (som ligger i Kista, Stockholm), och det därför att man redan vid byggandet av detta område planerade ett antal brottsförebyggande situationella åtgärder (BoTryggt –01, beskrivs närmare i ”Sambandet”, nr 7 2004, s.16). Man har inriktat sig på att försöka minska bostads-, förråds- och bilinbrott genom att bygga brottsförebyggande. Lindh har utvärderat det här med hjälp av en checklista som han skapat utifrån relevanta teorier såsom

defensible space och space syntax (ett sätt att mäta överskådligheten av ett område objektivt, se Hillier "The Social Logic of Space" 1984). Lindh tittar då på några olika faktorer som kan påverka inbrottsrisken, varav jag har valt att nämna de som jag tittat på under min rundvandring på Lidingö, nämligen:

- Stadsplanemässiga förhållanden: Hur integrationen av människor är (ålder, etnisk bakgrund etcetera) samt kommunikationsvägar och hur aktivt området är under större delen av dygnet.
- Överskådlighet och synlighet: Hur överskådligt området är.
- Fysiska hinder: Om det existerar bebyggelseinriktade åtgärder, typ skalskydd.
- Symboliska hinder: Hur området uppfattas; offentligt, halvoffentligt, halvprivat samt privat.
- Sociala hinder: Om folk arbetar i området och därmed utövar informell kontroll.

Utifrån denna lista har Lindh jämfört sitt område Ärvinge med närliggande områden för att se vem som får högst betyg (ju mer av de ovan nämnda faktorerna man har, desto högre betyg får området och ju mer brottsförebyggande anses det vara) och om man kan relatera detta till brottslighet. Lindh kommer fram till att resultaten visar att det brottsförebyggande byggandet verkar ha haft en effekt när det gäller inbrotten och förrådsinbrotten, men på grund av brister från polisen att anteckna plats och tider då bilinbrott begåtts har Lindh inte kunnat undersöka bilinbrotten.

3.5 Analys av tidigare forskning

Man kan dela upp mitt material om tidigare forskning i två delar. Den första delen baserar sig på hur inbrottstjuven tänker, vad som får honom/henne/dem att välja ett hus över ett annat när han/hon/de begår ett inbrott. Den andra delen består av preventiva byggåtgärder som försöker göra det svårare för inbrottstjuven att begå ett inbrott genom att öka upptäcktsrisken, minimera vinsten samt försvåra själva inbrottet. Rent teoretiskt går det att separera dessa två teorier men i praktiken stöder sig båda delarna på varandra. Att utgå från de två olika delarna när man vill försöka förstå och förhindra brott är en så kallad "win-win" situation. Den ena lösningen utesluter inte den andra utan snarare förstärker den.

Wahlin (1999) och Cromwell m.fl. (1991) undersöker båda inbrottstjuvar för att se hur dessa resonerar när de begår inbrott. Skillnaden mellan de båda studiernas sätt att komma i kontakt med sina inbrottstjuvar är dock stor. Wahlin väljer att intervjua inbrottstjuvar som hamnat i fängelset, som dömts minst en gång för bostadsinbrott och hon intervjuar bara män (sju stycken). Cromwell m.fl. har däremot valt att ta kontakt med sina representanter via "snowball-metoden" (man får tag i en inbrottstjuv och ber helt enkelt honom att få fram flera inbrottstjuvar som vill ställa upp), dock

med kravet att de ska ha blivit dömda för inbrott, kalla sig själv inbrottstjuv samt anses av folk att vara inbrottstjuv. Cromwell m.fl. har även med kvinnor (tre personer) i sin studie och delar upp sin population (30 personer) efter etnisk bakgrund (vit, spansk, afroamerikan).

Ett problem är att man här kan anta att Cromwells m.fl. population i högre grad vill visa upp sig då de inte sitter i fängelse såsom Wahlins population. Detta kan påverka trovärdigheten i deras utsagor, speciellt när de får pengar för att ställa upp.

En problematik i båda studierna är att alla inbrottstjuvar är missbrukare och har åkt fast, varför en generalisering för inbrottstjuvar blir tveksam. Antalet inbrottstjuvar som missbrukar eller har missbrukat droger är dock hög, Cromwell m.fl. citerar en studie där man kommit fram till att 2/3 av alla inbrottstjuvar missbrukar eller har gjort det innan inbrottet (Cromwell m.fl. 1991, s.13). Huruvida man verkligen kan tala om Rational Choice-tänkande när man missbrukar blir då relevant.

Slutligen kan det läggas till att båda författarna tar upp inbrottstjuvarnas eget sätt att tänka och resonera, vilket alltid kan problematiseras. Accepterar man dock denna metod kan man använda sig av deras resultat för att vända på processen. Man kan titta på en serie inbrott i ett visst område och se, utifrån inbrottstjuvarnas eget perspektiv, varför de blev utsatta.

Analyserar man den andra delen av mitt forskningsmaterial märker man att den ena undersökningen (Weisel) inriktar sig på fristående hus medan Lindh inriktar sig på bostadsområden. Då åtgärderna inte skiljer sig vidare markant mellan de båda studierna och båda haft framgångar i sina respektive studier, blir båda relevanta.

Båda författarna utarbetar en lista där det snarare är ackumuleringen av åtgärder än just en specifik åtgärd som anses vara mera brottsförebyggande. Båda författarna pekar dock på hur viktigt det är att gå in och analysera sitt område där man vill förebygga brott för att kunna välja de mest kostnadseffektiva åtgärderna. Då Weisel undersökt tidigare studier av åtgärder för att förebygga brott medan Lindh undersökt effekten av en större brottsförebyggande byggansats, blir också frågan om vad som hjälper mot vad mer aktuell i Weisels undersökning.

Som avslutande beskrivning kan man sammanfatta de båda studierna med att båda författarna anser sig skönja en positiv effekt av brottsförebyggande arbete.

4. Metod

Jag har valt att först ögna igenom de tretton ursprungliga polisanmälningarna (brottsvågen) för att se vilka data som konsekvent finns representerade i fallen, då beskrivningarna av fallen är olika noterade. Detta för att utarbeta ett schema för viktiga data och sedan konsekvent använda mig av det. Jag har använt mig av innehållsanalys för att se hur ofta olika fenomen inträffar, till exempel vad som stulits. Då fallen är olika djupt beskrivna i de olika rapporterna har jag valt att bara använda mig av data som existerar för alla fallen (förutom utgångsväg, som jag tyckte kunde vara intressant att ha med för de fall som fanns). Relevanta fakta som förekom i anmälningarna är: ingång, vart tog man sig in (via fönster/dörr, baksida/framsida) och hur (krossade fönster/tryckte in fönster); utgång, var man tog sig ut samt om man förberedde en flyktväg; övriga data såsom fingeravtryck, fotavtryck etcetera samt vilka rum som söktes igenom och vad som stals. För att hitta lämpliga data för fysisk bebyggelseprevention antecknade jag också tid och dag när inbrotten hände och hur husen låg placerade, detta genom att gå i området och titta på de hus som blivit utsatta.

För att jämföra detta med tidigare inbrott i Norra Gångsätra har jag tittat på polisanmälningar av inbrott som begåtts från 1995 till fram till brottsvågen 2003 plus ett fall 2004. Då polisdatasystemet inte riktigt fungerade fick jag manuellt titta igenom alla inbrott som skett under 1995–2003 och plocka ut de som var i det område som var intressant. Denna metod kan anses säkrare än att bara plocka fram data från datorsystemet då vissa inbrott kan ha kodats in fel och skulle därför inte ha upptäckts av datorn (hittade ett par). Dock får man givetvis räkna med den mänskliga faktorn. Möjligheten finns att jag skulle kunna ha missat något inbrott under perioden också.

Fallen jag fick fram har jag sedan plottat på en karta för att se om något område under denna tidsperiod varit extra utsatt samt för att se om något hus fått återfall. Då det ändå är ett par fall att gå igenom har jag begränsat datan som jag plockar ut ur polisanmälningarna till tid, adress samt in- och utgång. Tid och adress är valt för att jag vill kunna plotta fallen på en karta samt undersöka tidsaspekten av inbrotten. Varför jag valt att begränsa mig till ingång/utgång är för att jag vill kunna se om man kan, genom att förstärka fönsterbleck samt fönster på baksidan av husen, förhindra flera inbrott. Jag skulle uppfatta det som mer brottsförebyggande om majoriteten av alla inbrott skett på baksidan via uppbyggnad av fönster (eller liknande metod). Svaret skulle således vara mindre förebyggande om det är ungefär lika många inbrott som skett från baksidan som framsidan av husen, då radhusen i det område jag undersöker är byggda på så sätt att man är skyddad om man skulle begå inbrottet på framsidan. Detsamma skulle gälla om fönster inte skulle vara det dominerande valet för inbrott.

Slutligen har jag valt att göra en kvalitativ intervju med företrädaren för kommunen i brottsförebyggande rådet i Lidingö, samt en telefonintervju med en samordnare för grannsamverkan

i Lidingö. För den kvalitativa intervjun har jag valt att ställa generella frågor för att kunna hitta eventuella spår att inrikta mig på medan vid telefonintervjun valde jag rakare frågor för att få fram specifika svar. Intervjuerna har i första hand använts till att hitta spår att rikta in mig på och för att ge en kompletterande bild. Validiteten, reliabiliteten och generaliserbarheten kan alltid if

5. Resultat

5.1 Inbrottsvågen 2003–2004

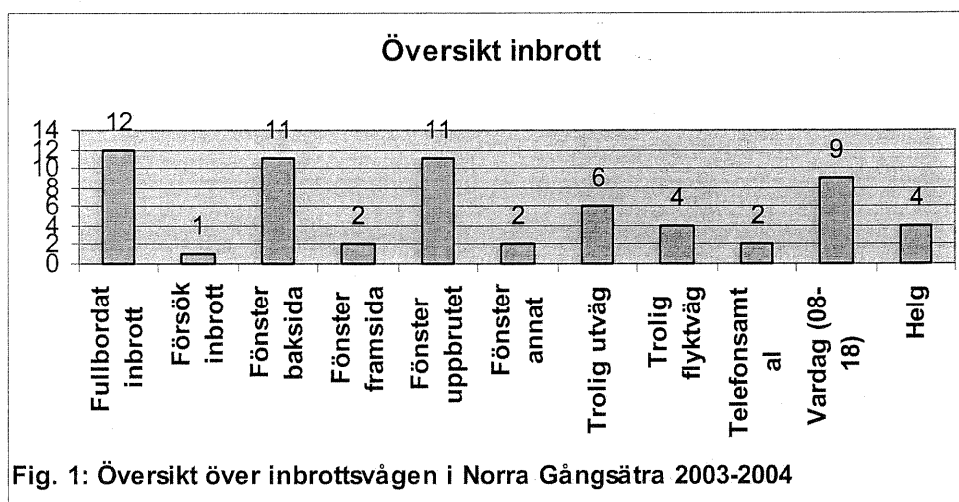


Fig. 1: Översikt över inbrottsvågen i Norra Gångsätra 2003-2004

I alla inbrotten i Norra Gångsätra, utom två stycken, har man tagit sig in via ett fönster på baksidan och i sex av fallen har man tagit sig ut på ett annat ställe än man tog sig in (se fig. 1). Vidare verkar det som om, i alla fall fyra av fallen, man förberett en möjlig flyktväg genom att öppna fönster/dörrar eller brutit upp dessa. Telefonsamtal för att se om någon är hemma har upptäckts i två av fallen. I de två fall där man inte brutit upp rutan har man i ena fallet krossat rutan och i det andra skurit ut ett tio cm hål och öppnat fönstret.

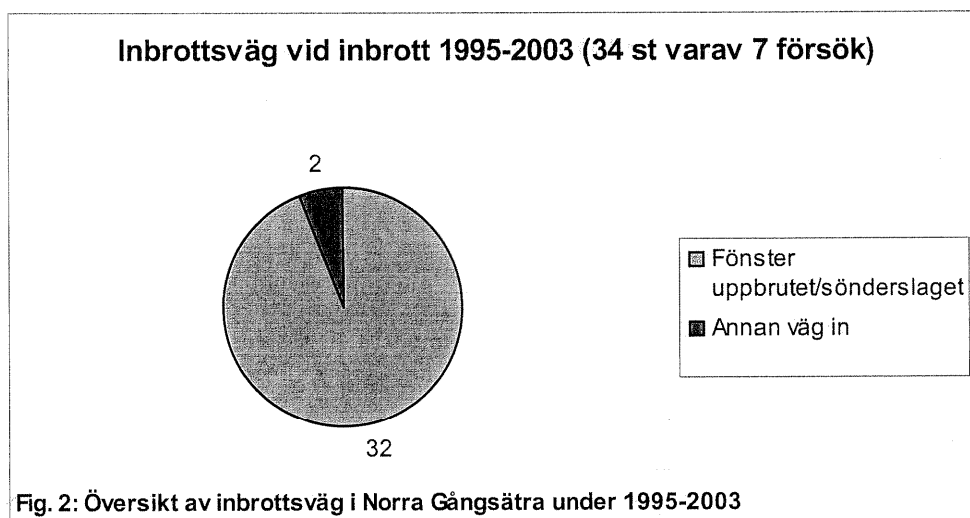
Inbrotten har i nio av fallen (med säkerhet) inträffat på en vardag, det vill säga måndag till fredag, under tidsperioden 08.00–18.00. Vissa fall sträcker sig lite senare (en person kom hem först 20.30 och upptäckte inbrottet), och i vissa fall börjar tidsperioden lite senare (man gick från huset vid 09.00 till exempel). Man kan dock sluta sig till att inbrotten skett under arbetstid, då huset med största sannolikhet är tomt från både vuxna och barn. Inbrottsförsöket inträffade också under samma tidsperiod under en vardag, men de fyra resterande fallen är svårare att definiera. I två av fallen är man säker på att inbrottet inträffade under en lördag, i ett av fallen under tidsperioden fredag-söndag och i sista fallet söndag-fredag (familjen bortrest). Under vilken tid på dygnet dessa helginbrott kan ha inträffat är olika för alla fyra fall, och kan därför inte generaliseras för de fyra.

Vilka rum i huset som har sökts igenom blir väldigt starkt påverkat av hur noggranna poliserna på platsen har varit. Då jag i åtta av fallen endast har sådana anteckningar som "sökt igenom under- och övervåning" kan jag inte direkt titta på om något rum skulle vara mer intressant än något annat. I de fall det finns en detaljerad beskrivning av vilka rum som sökts igenom finns hall, sovrum och vardagsrum mer än i ett fall. Vad man tittat på i dessa rum är lådor och skåp (garderober) och

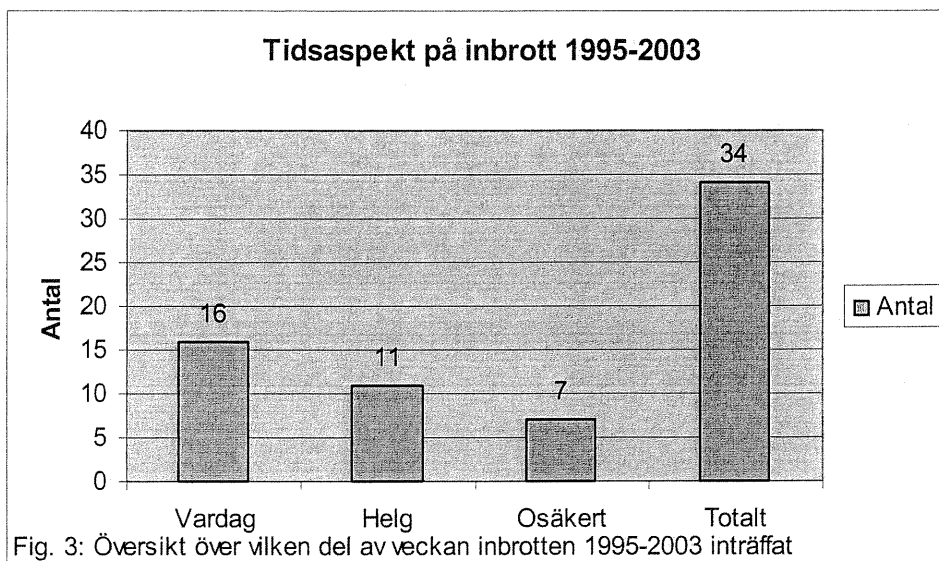
gärningsmannen/gärningsmännen har i flera fall valt att tömma ut innehållet på golvet (kan dock ha gjorts i flera fall utan att ha antecknats).

Vad som stulits i hemmen är dock noggrannare noterat av ägarna, till stor del av att det är nödvändigt för att få ut försäkringspengar i slutändan. Det är ett sorts föremål som genomgående blir stulet i bostäderna (förutom i två fall), och det är smycken. Förutom smycken är mobiler, videokameror och kameror, kontanter, fjärrkontroller och bärbara datorer populära mål. Till de lite mer udda stulna föremålen hör objekt såsom rengöringsmedel, tång, blomkruka, bordslampa, elgitarr, dataskärm. Vad man genomgående kan se bland de stulna föremålen är att det är föremål som med enkelhet kan transporteras utan bil, och som enkelt går att dölja (elgitarren och dataskärmen kan dock diskuteras). Antalet artiklar som har stulits vid varje fall är inte heller för tunga för att bäras av en person i till exempel en väska eller liknande.

5.2 Inbrott 1995–2003



Efter en genomgång av inbrottsfall 1995-2003 (både fullbordade och försök) kunde jag skönja en del tendenser (se fig. 2). Huvudmålet för att ta sig in i en bostad visade sig nästan uteslutande bestå av att bryta upp eller krossa ett fönster. Att notera är att jag också valt att ha med försök till inbrott, då man har kunnat notera att gärningsmannen/männen försökt att ta sig in via ett fönster. I de två fall där man inte tog sig in via ett fönster var ena ett försök att ta sig in via ytterdörren (borra bort låset), medan det andra fallet begicks med hjälp av nyckeln till entrédörren. Tittar man närmare på förhållandet mellan krossade fönster och uppbrutna fönster kan man även här se en klar uppdelning, i 28 av de 32 fallen där man tog sig in via ett fönster, valde man att bryta upp fönstret. De resterande fyra fallen involverade två fall där man krossade fönstret, ett fall där fönstret var olåst och i det sista fallet står det bara att man tog sig in via fönstret, och alltså inte hur.



I sex av de 34 fallen har man kunnat fastställa att man tagit sig ut på ett annat ställe än man tagit sig in. På grund av skiftande beskrivningar av husets utformning har jag inte kunnat fastställa vart på huset man har tagit sig in (framsida/baksida) förutom i elva fall, där man tagit sig in på baksidan av huset (i relation till den allmänna vägen, så att säga).

I kontrast till inbrottsvågen 2003–2004 är tidsaspekten för dessa tidigare inbrott inte lika klar. I 16 av fallen kan man med säkerhet säga att brotten begicks på en vardag där tiden för inbrottet i stort sett ligger mellan 08–18, förutom ett fall som begicks under natten. Vidare kan man med säkerhet säga att elva fall begåtts under helger, med en tendens till att ha begåtts under natten eller i alla fall senare på kvällen. De resterande sju fallen har sådana tidsaspekter att det inte går att fastställa om de utförts på en vardag eller en helg (se fig. 3).

Undersöker man om det har förekommit återfall av inbrott i hus från 1995–2004 får man fram att det endast är fyra hus som blivit utsatta, varav tre av dessa hus förekommer i brottsvågen 2003–2004. Det fjärde huset som blev utsatt hade ett inbrott 1997 samt tre inbrott 1998. För de andra tre husen som blivit utsatta har det dock gått mer än två år mellan inbrotten och det är i endast ett av fallen som man tagit sig in vid samma ställe som förra inbrottet (i en av bostäderna var också ena inbrottet endast ett försök).

5.3 Fördjupning brottsvågen 2003–2004

Inbrott 1: (måndag 08.30–12.20)

Första inbrottet begås i ett radhusområde med bilvägar både bakom och framför husen (se fig. 4).

Gärningsmannen/gärningsmännen tar sig in i bostaden genom att skära ut ett tio cm hål i fönstret till sovrummet (på nedervåningen) för att sedan öppna handtaget inifrån. De väljer sedan att ta sig ut via balkongen med hjälp av nycklar som de hittat i huset. Som man kan se i bilden här bredvid ligger radhuset på kanten i klungan. Radhusen är byggda så att det ligger fem stycken hus bredvid varandra följt av en liten tom yta för att kunna gå bakom husen. Vägen framför radhusen är relativt liten och uppsikten över vilka som åker förbi husen måste anses hög. Vidare kan man inte åka igenom området för att ta sig ut ur området utan det finns en väg som fungerar både som ut- och infart för området. Som kan ses vid överskriften skedde inbrottet på en måndag mellan 08.30–12.20.

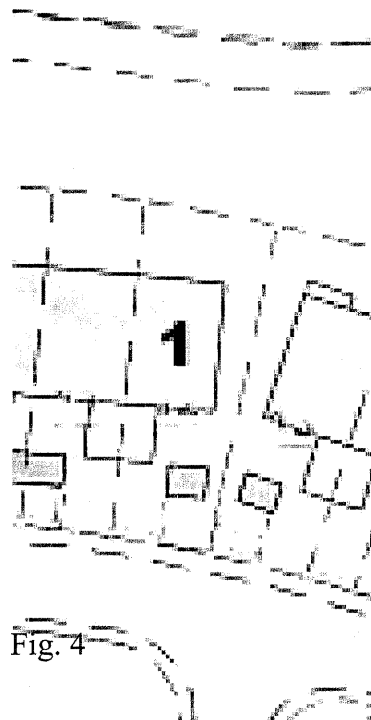


Fig. 4

Inbrott 2: (måndag 08.45–16.50)

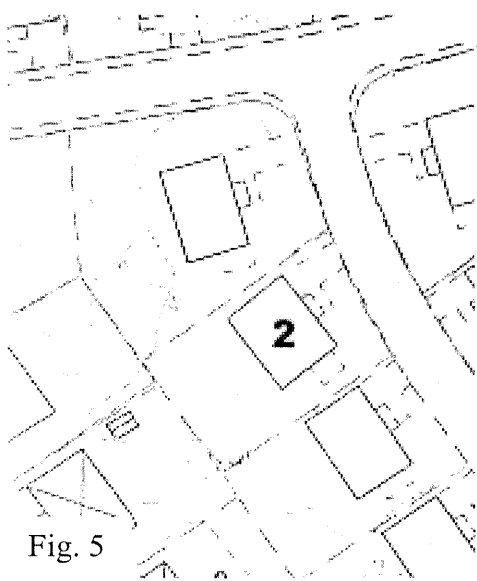


Fig. 5

Inbrott nr två är ett av de tre husen som tidigare har blivit utsatt för inbrott, och det enda av de tidigare utsatta husen där gärningsmannen/gärningsmännen valt att ta sig in på samma ställe båda gångerna. Dock är det nära på tio år mellan inbrotten. Man tog sig alltså in via altanfönstret på baksidan och även fast det verkar som man tog sig ut genom samma fönster hittade polisen kraftiga brytspår på övervåning, vilket kan ha gjorts för att ha en flyktväg vid upptäckt.

Området karaktiseras av ensamstående villor där baksidan av husen vetter mot baksidan av villan bakom (se fig. 5). Vägarna framför villorna slutar i en vändplan och likt förra området har även detta område endast en väg som fungerar som ut- och infart.

Inbrott 3: (fredag 08.00–18.30)

Området runt inbrott tre karaktiseras likt förra området av fristående villor med vändplan relativt nära huset, samt endast en väg som fungerar som ut- och infart (se fig. 6). Dock skiljer sig husen i det avseendet att de ligger olika långt in i vändplanen. För det här huset ligger det fem villor efter varandra tills vändplanen, och huset för inbrott nr tre ligger alltså mitt emellan vändpunkten och vägen som går igenom området.

Man tog sig in via ett fönster på baksidan och inget tyder på att man tog sig ut via något annat ställe på huset.

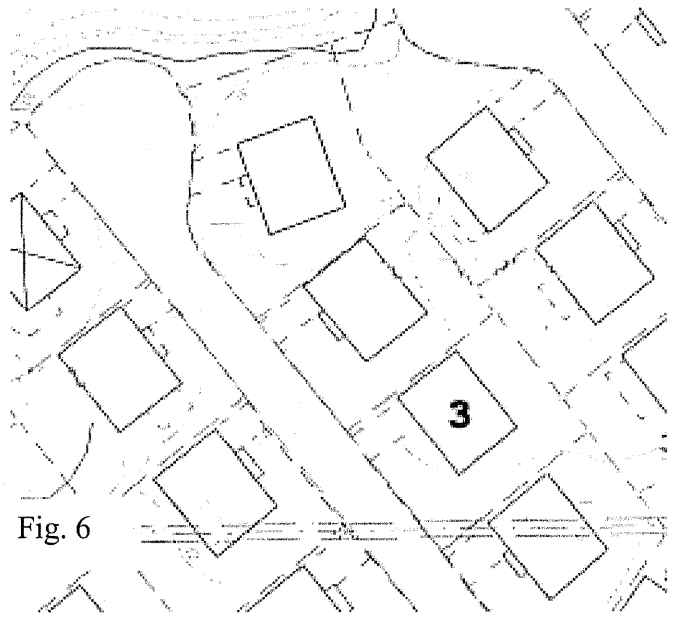


Fig. 6

Inbrott 4: (lördag 13.00–18.00)

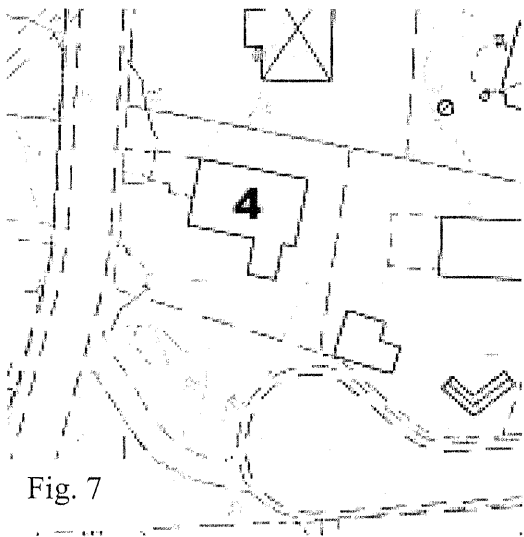


Fig. 7

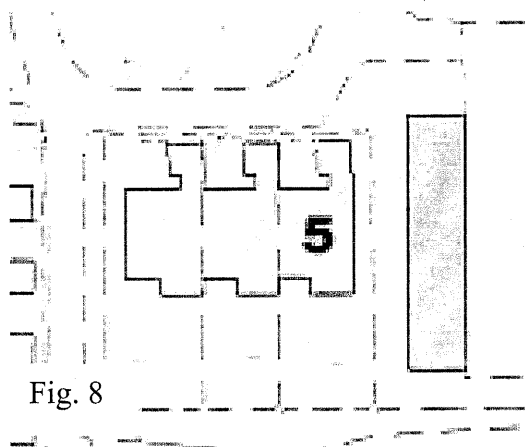
Vid inbrott nr fyra tog sig gärningsmannen/gärningsmännen in via ett badrumsfönster. Detta efter att försökt bryta sig in via ett fönster på markplanet, på baksidan av huset (från gatan sett). Gärningsmännen har sedan tagit sig ut via ett fönster (ägarnas arbetsrum) beläget vid markplanet. Området runt inbrott nr fyra karaktiseras av flera nära friliggande villor samt radhus lite längre ner (se fig. 7). Vägarna utanför huset slutar båda i en vändplan, och huset ligger precis bredvid ena. Det löper en stig mellan

ena vägen till den andra. Inbrottet skedde under en lördagseftermiddag.

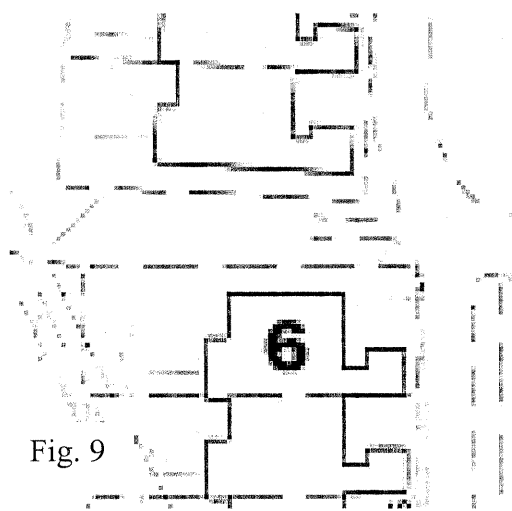
Inbrott 5: (fredag 12.15–18.50)

Inbrott nr fem blir det andra radhusinbrottet. Man tar sig in via ett fönster på baksidan av huset (se fig. 8, nedåt på bilden) och inga tecken tyder på att man tog sig ut via något annat ställe. Inbrott nr fem är också ett av de två fall där man med största sannolikhet ringt hem till innehavaren av huset för att se om någon var hemma.

Området karaktiseras av gångvägar bakom huset som löper mellan olika byar samt ut till en vändplan. Huset ligger i kanten av en radhusklunga med en parkeringsplats bredvid. Radhusklungorna i området är placerade så att de bildar en inre gård med en liten plätt med gräs i mitten (välskött). Bakom radhuset, vid gångvägarna, ligger en annan gård med radhus och baksidan av dessa vetter mot baksidan av radhusen i fråga.



Inbrott 6: (torsdag 11.00–17.45)



Inbrott nr sex är ett av de tre hus som även tidigare blivit utsatt för inbrott, fast då endast försök till inbrott. Man försökte då ta sig in i vardagsrummet via ett fönster (se fig. 9, baksidan av huset). Även denna gång tog man sig in via baksidan men då via ett altanfönster. Inga tecken tyder på att man tog sig ut via något annat ställe.

Radhuset ligger likt förra inbrottet vid en kant av en klunga radhus och framsidan vetter mot en öppen och synlig gård. Baksidan av huset vetter mot en större väg (dock en brant backe neråt) och det finns inga gångvägar bakom radhuset.

Inbrott 7: (torsdag 15.00–18.30)

Inbrott nr sju missades nästan då det hade blivit felkodat i polisens datasystem.

Gärningsmannen/gärningsmännen tog sin in i vardagsrummet på baksidan via ett fönster (se fig. 10, uppåt på kartan) och inget tyder på att de tog sig ut på något annat ställe.

Likt de två tidigare områdena finns det här en allmän gård framför huset med diverse gångvägar som går både bakom och framför radhusen. Vad som skiljer detta inbrott från de två tidigare är att radhuset ligger i mitten av radhusklungan, och alltså inte på kanten. Bakom radhuset finns det en parkeringsplats och det finns en även nedanför gården.

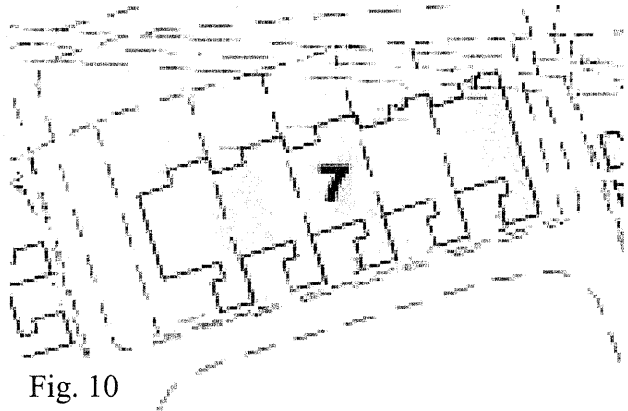


Fig. 10

Inbrott 8: (Fredag 06.55 t.o.m. lördag 11.00)

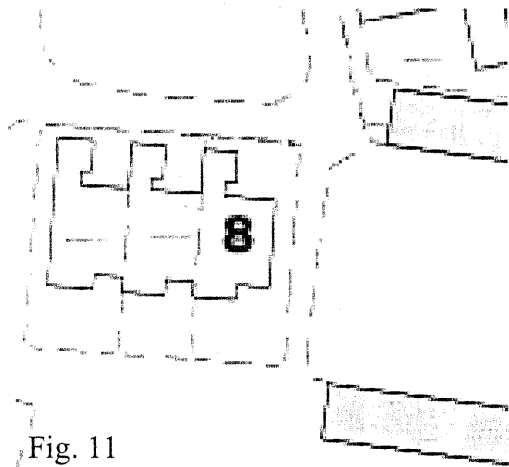


Fig. 11

Inbrott nr åtta sker en än gång i ett radhus i ett område med liknande byggnad som tidigare fall (se fig. 11). Vad som skiljer sig här är dock att radhuset har en parkeringsplats direkt bredvid där själva garagen inte hindrar insikten till radhuset utan man har översikt över huset från parkeringsplatsen. I övrigt ligger radhuset på kanten av en radhusklunga och bakom radhusen ligger det ett litet område med fristående villor.

Man tog sig in via ett fönster beläget på markplanet på baksidan av huset och det är ett av de få inbrotten där man krossade fönsterrutan istället för att bryta upp den. Polisen kunde även efter inspektion av huset hitta avbrutna vädringsprintar på övervåningen, vilket förmodligen är en planerad flyktväg vid upptäckt.

Gärningsmannen/gärningsmännen tog sig sedan med största sannolikhet ut genom ytterdörren, då den var olåst.

Inbrott 9: (torsdag 09.00–20.30)

Gärningsmannen/gärningsmännen tog sig in via ett fönster på nedervåningen och tog sig förmodligen ut på samma ställe. De försökte först bryta upp ett fönster men då de misslyckades tog de helt enkelt fönstret bredvid och tog sig in via det.

Området karaktiseras av att det ligger en klunga radhus utmed varandra och fristående villor bakom (se fig. 12). Framför det utsatta

huset ligger det en parkeringsplats med parkeringsgarage som vetter mot huset så översikten försvinner över huset. Huset ligger även vid en vändplan och bakom huset går det en bilväg som slutar i en vändplan. Även här går det en stig mellan vägarna. I likhet med en del tidigare begångna inbrott ligger radhuset även här på kanten av en radhusklunga.

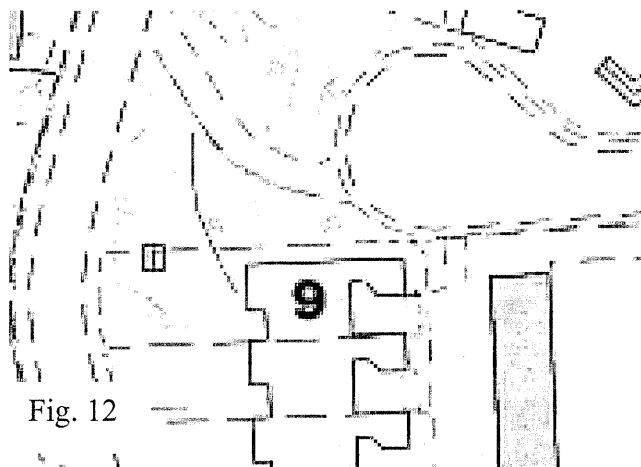


Fig. 12

Inbrott 10: (söndag ? t.o.m. fredag 20.30)

Inte heller inbrott nr tio skiljer sig vidare när det gäller trenden för området. Huset är ett radhus, är beläget vid kanten av en radhusklunga och det finns en öppen gård framför radhuset samt en parkeringsplats bakom gården (se fig. 13). Bakom huset går det en gångstig mot näraliggande gårdar samt ner mot en äng.

Vad som däremot skiljer sig från tidigare inbrott är var man tar sig in i huset. Istället för

att ta sig in på baksidan som har varit den traditionella vägen hitintills, tar man sig in via ett badrumsfönster som ligger till höger om entrédörren. Man tar sig alltså in via framsidan av huset. I övrigt tar sig gärningsmannen/gärningsmännen ut via ett fönster vid entréplan efter att ha misslyckats bryta sig ut igenom ett fönster i gästrummet samt en olåst altandörr.

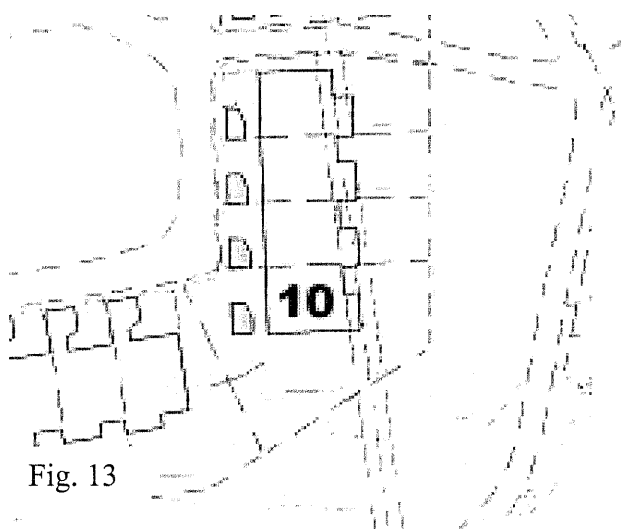


Fig. 13

Inbrott 11: (lördag 20.30)

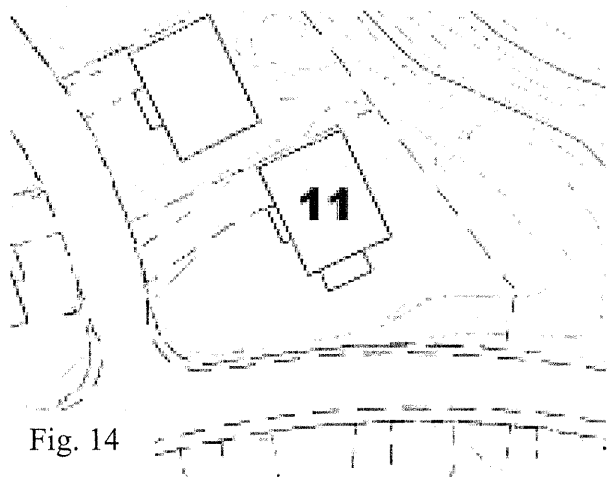


Fig. 14

Inbrott nr elva är slutligen det sista av de tre tidigare utsatta husen, med ett tidigare fullbordat inbrott ca fyra år innan detta. Huset ligger i ett område med fristående villor. Vidare är huset placerat på en kant, syns väl när man åker in i området (även detta område har samma ut- som infart) och det finns det en vändplan om man följer vägen uppåt (se fig. 14). Bakom huset finns det ingen bebyggelse.

Gärningsmännen tog sig in i huset via ett fönster på baksidan. I vardagsrummet har man flyttat några blommor från en fönsterkarm och fönsterstopparna brutits av (trolig flyktväg vid behov). Man tog sig sedan ut ur huset via altandörren på baksidan.

Inbrott 12: (fredag 16.00 t.o.m. söndag 10.30)

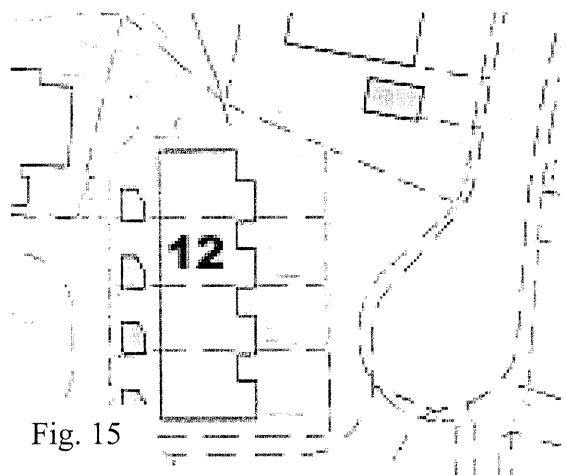


Fig. 15

Även inbrott nr tolv skiljer sig från de tidigare inbrottsmetoderna, då man även här har valt att göra inbrott på framsidan av huset via ett fönster. Här har man också tryckt in fönstret, och inte brutit upp det. Väl inne har man brutit sönder fönsterspärrens till ett fönster som vetter mot baksidan (se fig. 15, till höger på bilden), förmodligen för att ha en flyktväg. Man har sedan med största sannolikhet lämnat huset via en altandörr på baksidan, som öppnats med nycklar.

Området skiljer sig inte markant från tidigare radhusområden. Man har den öppna gården på framsidan, parkeringsplats nedanför radhusen (nedåt på kartan). En vändplan finns precis bredvid radhuset.

Inbrott 13: (tisdag 08.00–16.30)

Det sist begångna inbrottet och också det enda av dessa inbrott som misslyckades. Man försökte ta sig in via ett fönster som vetter mot baksidan av huset (se fig. 16, till vänster på bilden) men misslyckades på grund av att ägaren hade förstärkt sina låsbleck. Någon har även ringt ägaren av huset och varit tyst i tio till femton sekunder då telefonsvararen gick på.

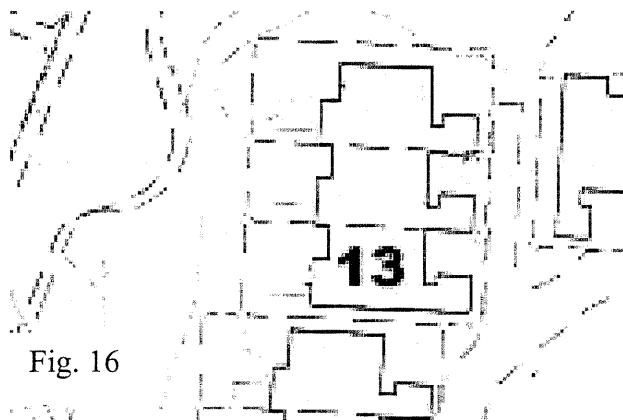


Fig. 16

Radhuset liknar i övrigt de andra; ligger på kanten av en klunga av radhus och har en öppen gård framför sig. Bakom går det en större väg.

5.4 Analys av resultaten

Min analys grundar sig alltså på de tretton inbrott (och inbrottsförsök) som utspelade sig under 2003–2004. Jag analyserar också de fynd jag hittat efter att ha gått igenom inbrotten för detta område från 1995–2003.

Tidsaspekten

Både Wahlin och Cromwell m.fl. noterar i sina intervjuer att tiden är väldigt viktig för ett inbrott. Fler än 90 procent av de respondenter som Cromwell m.fl. intervjuade sade sig hellre avstå från att begå inbrott än att göra det när ägarna av huset är hemma (Cromwell m.fl. 1991, s.24). Även i Wahlins studie verkar detta vara normen: ”I min studie uppgav respondenterna att de tyckte att det var obehagligt om de boende var hemma när de bröt sig in.” (Wahlin, 1999, s.104). Ett sätt att undvika detta är att begå inbrott då ägarna av huset med största sannolikhet inte är inne i huset. I takt med att kvinnorna gick ut på arbetsmarknaden har också antalet individer som är hemma i huset under arbetstid minskat. Då husen allt oftare får stå tomma blir också den naturliga övervakningen över området sämre. En rationell företeelse av en inbrottstjuv skulle då vara att slå till när chansen att bli upptäckt är som lägst, det vill säga en vardag under arbetstid (08–18). I nio av inbrotten har man slagit till på en vardag från 08–18. Att få någon exakt tidpunkt för när inbrotten har inträffat är inte möjligt, då tidsperioden nästan uteslutande grundar sig på när ägarna lämnat huset och när de sedan kommit tillbaka och upptäckt inbrottet.

I sina intervjuer har dock Cromwell m.fl. och Wahlin kommit fram till mera specifika svar. Börjar man med Wahlins studie uppgav två av hennes yngre män i materialet att de föredrog att begå sina brott mellan 09 och 10 på förmiddagarna, med motiveringen att folk var på sina jobb. De ansåg också att det var säkrare på dagen då det var mer folk i cirkulation på gatorna under dagen än under natten, och chansen att bli upptäckt då var mindre. Cromwell m.fl. (1991) respondenter uppgav att de helst arbetade mellan 09–11 på mornarna samt på eftermiddagarna. Endast tre av Cromwells m.fl. respondenter uppgav sig begå inbrott under natten och då kände de oftast till de familjer som de gjorde inbrott hos för att vara säker på att ingen var hemma.

Att inbrott under dagen var det mest vanliga i mina fall verkar också överensstämma med tidigare studier. Varför man valde att begå inbrottet under dagen, det vill säga om man gjorde det för att det var lite folk i området eller för att det var folk i området, kan jag inte gå in på utan att ha frågat gärningsmannen/männen. Ur egen erfarenhet skulle jag vilja påstå att det är för att folk inte varit i området, vilket var fallet när jag gick runt i området under dagtid.

Vilken dag som anses vara lämpligast att begå inbrott på varierar också i de olika studierna. I Cromwell m.fl. studie uppgav respondenterna att lördagar var en dag då man helst inte skulle begå inbrott då folk oftast var hemma. Söndagar, däremot, var att föredra då folk oftast var i kyrkan. Ingen av respondenterna i Wahlins material ansåg att söndagar skulle vara bättre än andra dagar på grund av att folk var i kyrkan, och val av dag kan nog till stor del anses vara kulturellt betingat. Inbrottstjuven, genom rationellt tänkande, väljer förmodligen den dagen då sannolikheten att ingen är hemma är störst (eller upptäcktsrisken är lägst) och detta varierar sannolikt med kontexten i samhället och området.

Tar man med sig informationen om att lördagar kan anses vara lite mindre lämpliga än andra dagar blir de två inbrott som utspelat sig på en lördag intressanta att titta på (det ena fallet från 13–18 och det andra fallet 20.30). Går man igenom tidsaspekten för tidigare inbrott begångna i Norra Gångsätra (1995–2003) ser man dock att inbrott på helger på intet sätt kan ses som ovanliga, elva fall av de 27 inbrott som man kan fastställa har genomförts på en vardag eller helg, har inträffat under en helg. En möjlig förklaring till detta kan vara att val av dag anses underordnat de tre faktorerna ”kan någon se mig?”, ”är någon hemma?” samt ”kan jag ta mig in?” (Cromwell m.fl. 1991). Med andra ord, om de tre faktorerna är uppfyllda spelar det inte så stor roll om det finns folk i området eller ej. Att kunna fastställa de tre faktorerna (utan att chansa) med folk i området, torde dock kräva både hög kännedom om området samt hög vana av inbrott för att inte tas på bar gärning. Cromwell m.fl. citerar Rengert and Wasilchick (1985, p.52): ”We are all waiting to become victims of a burglar whose intuition about time coincides with our routine.”

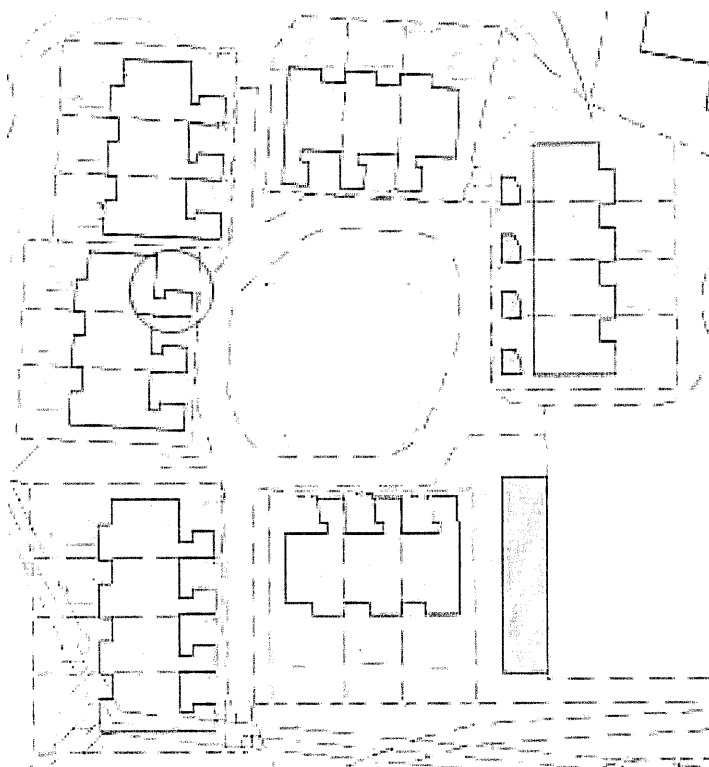
I de två inbrott som skedde under en helg (nr 4 och 11, möjligtvis nr 12 också) ligger båda husen på en kant och insynen är begränsad. Möjligheten att bli sedd när man tar sig till huset är dock för hög för att de tre kriterierna ska uppfyllas.

Brottsobjekt

När det gäller val av brottsobjekt skriver Wahlin om några saker som borde vara av betydelse när inbrottstjuven väljer brottsobjekt. Det första handlar om inbrottstjuven genom tidigare spaning eller tips från kompanjoner redan bestämt sig för ett hus eller om han/hon tar sig runt i området och letar efter ett lämpligt objekt. Vidare har objektets läge "... vad beträffar t.ex. övervakning och grannar /.../ betydelse för om brottet är genomförbart eller ej". I mitt material har nio av inbrotten skett i hus som på ett eller annat sätt ligger vid en kant. Weisel tar upp hus som gränsar till gränder och sidogårdar som mer utsatta för inbrott än andra hus (Weisel, 2002, s.12). Detta för att det är enklare att ta sig runt till baksidan av huset utan att bli sedd och enklare att smita från huset utan att bli sedd. Även Wahlin och Cromwell m.fl. noterar detta vid sina intervjuer och Wahlin skriver att "...tjuvarna nämnt faktorer som att huset ligger lite avskilt, t ex hellre fristående hus än radhus, eller ytterhusen om det är en radhuslänga" (Wahlin, 1999, s.102). Detta för att ombesörja avskildhet och en flyktväg.

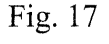
I två av mina fall har man dock tagit sig in via framsidan av huset, inbrott nr fyra samt inbrott nr tio. Detta gjorde mig undrande då även om det kanske inte var så mycket folk i området måste framsidan av husen anses mera övervakade än baksidan, speciellt inbrott nr 4 då det genomfördes under en lördagseftermiddag. I ena fallet genomfördes inbrottet i ett radhus och då radhusen är mer eller mindre enhetligt byggda, kunde jag inte förstå varför man i detta fall valde att ta sig in via framsidan och i de andra fallen valde baksidan. I relation till de andra inbrotten verkade dessa två som rena chansningar, och illa övervägda sådana därtill.

Både Cromwell m.fl. och Wahlin tar



upp droger som i vissa fall rationalitetssänkande. Cromwell m.fl. tittar på hur olika droger påverkar sina respondenter och kommer fram till att när de är påverkade av droger såsom heroin och marijuana (påverkade på en stadig nivå, alltså inte när drogen håller på att ta slut eller när man överdoserat), värderar de ett givet hus svårare att begå inbrott i än när man är utan droger. Endast när respondenterna missbrukade kokain ansåg de husen vara enklare att begå inbrott i än när de var drogfria.

Efter en rundvandring i de områden som blivit drabbade av inbrott växte en förklaring fram. Vad man inte kan se på kartan är att i den lite mörkare grå cirkeln, mellan den lilla utbyggnaden och själva huset, finns det ett fönster. Fönstret är inte alltför stort men tillräckligt för att ta sig igenom. Vidare är det gömt för utomstående och när man väl har tagit sig till fönstret har man skydd. Det andra inbrottet som utfördes på framsidan var en fristående villa, vars insikt också är dålig.

Tittar man på den inbrottsväg som ägde rum 2003–2004 kan man se att flera av de hus som blivit drabbade är hus som ligger nära varandra . Weisel tar upp just hus som ligger nära tidigare drabbade hus som extra attraktiva, då husen oftast innehåller samma karakteristiska som gjorde huset bredvid attraktivt från början (till exempel svagt skalskydd, dålig insyn, ingen hemma i huset under vissa tidsperioder). Samtidigt får inbrottstjuven en bra översikt över området när han begår det första inbrottet och kan utifrån det välja ett i närheten som verkar lämpligt. Vidare löper också huset som fått inbrott ökad risk för inbrott. Weisel skriver: "Compared with non-burglarized houses, those previously targeted are up to four times more likely to be burglarized; any subsequent burglary is most likely to occur within six weeks of the initial crime." (Weisel, 2002, s.7). Tittar man på de tretton inbrott som skedde under 2003–2004 har inget hus fallit offer för inbrott två gånger. När jag tittade över hela perioden (1995–2004) visade det sig att fyra hus blivit utsatta för inbrott mer än en gång och i endast ett av dessa var det andra inbrottet inom ett år. En förklaring till detta kan vara att husen är enhetligt byggda vilket betyder att nästan alla radhusen brister på samma punkter. Vilket radhus gärningsmannen/gärningsmännen väljer skulle då kunna bero på slumpen lika gärna som aktivt planerande.

En annan förklaring skulle kunna vara att folk vid inbrott installerar åtgärder som försvårare ytterligare inbrott. När jag frågade samordnaren för grannsamverkan om vad man gjorde efter att en del hus i hans område blivit utsatta för inbrott svarade han att: "... folk installerade fönsterlås, oftast flera, och man förstärkte fönsterbleck. Vi satsade stenhårt på att förstärka altandörrar och fönster som är dolda för allmänheten." (samordnare grannsamverkan Lidingö, 2005).

Plottar man inbrotten under inbrottsvägen på en karta kan man dock se att större delen av inbrotten ligger i kluster. Data från mina fall tyder alltså snarare på att gärningsmannen/männen valt, antingen under inbrottet eller under något annat tillfälle, vilka radhus som verkade intressanta att begå inbrott i för att sedan återvända och begå inbrott.

Grannsamverkan

När jag tittade på förekomsten av stickers och etiketter från grannsamverkan på de hus som blivit utsatta och de som inte blivit det kunde jag inte heller hitta något mönster. Flera av de hus som blivit utsatta hade stickers (dock vet jag inte om de kan ha satts upp efter inbrottet), medan flera av de hus som inte fått inbrott, saknade stickers. Även större skyltar där det stod grannsamverkan fanns på strategiska platser i områdena. Huruvida områden med sådana skyltar verkligen avskräcker inbrottstjuvar är tvetydigt. Wahlin skriver: "Det rådde oenighet huruvida områden som deklarerade 'grannsamverkan' verkligen var övervakade. Vissa ansåg att detta var nonsens och lät sig inte avskräckas". I min intervju med företrädaren för brottsförebyggande rådet berättar han: "Det är ju svårt att säga, alltså, effekterna utav grannsamverkan. När det funnits i x antal år så har man ju vant sig vid den nivån. Det är ju då svårt att säga hur det skulle se ut om vi inte haft grannsamverkan. /.../ Men generellt brukar man ju säga att man kan halvera villabrottsligheten. Men systemet bygger ju på att man bygger upp en signal för inbrottstjuvarna att, här är det svårare att begå egendomsbrott." (företrädaren för brottsförebyggande rådet i Lidingö 2004).

Systemet blir ju då beroende av tron att det faktiskt är mera övervakat än områden som inte har grannsamverkan, samt att inventarierna är märkta ifall de blir stulna. Effekten av märkning av inventarier har dock inte varit så positiv i Sverige (Knutson 1984). I England har man dock studier som tyder på att märkning av varor kan ge effekt (Laycock 1985). I tre av de tretton fallen noterade jag en högre inventariegrad än de övre fallen vilket tyder på att man fört en inventariebok. Huruvida dessa hus haft flera stickers eller affischer som talar om att de är med i grannsamverkan har jag inte kunnat kontrollera då frågan om när dessa sattes upp inte kan fastställas (före eller efter brottet).

För att på något sätt kunna kontrollera om den låga inventariegraden kunde vara representativ för området frågade jag samordnaren för grannsamverkan hur det såg ut i hans område när det gällde inventarier: "Det går trögt och det är förmodligen ingen större uppdatering av inventarielistorna. Då listorna är mer eller mindre säkerhetsklassade kan man inte heller kräva att man ska få läsa folks listor, så helt säkert kan man ju inte vara. Men vi försöker få folk att göra en inventarielista /.../ och Lidingöpolisen hjälper till och delar ut material" (samordnare grannsamverkan Lidingö, 2005).

Även hur övervakat området i verkligheten är blir svårt att fastställa då grannsamverkans aktiviteter skiftar i tiden. Direkt efter ett inbrott är mer folk engagerade i grannsamverkan än efter en lång period av relativt lugn. Företrädaren för brottsförebyggande rådet uttryckte sig: "Sen beror det ju alltid på hur engagerade man är ute i områdena. Ibland när man hållit på ett tag, och kanske någon eldsjäl som förut fanns inte längre finns kvar, så kanske det bara är en tom skylt [som står uppe] /.../ Men man ställer ändå vissa krav på grannsamverkan, som de ska uppfylla, för att vara

med i projektet och få tillgodoräkna sig försäkringsrabatt” (Företrädaren för brottsförebyggande rådet, Lidingö, 2004).

Andra aspekter av grannsamverkan visade sig fungera bättre. När jag frågade samordnaren för grannsamverkan om folk kände sig säkrare med grannsamverkan svarade han: ”Ja, i stort sett. Speciellt efter en aktiv period av inbrott. Dock finns det individer som är helt emot grannsamverkan” (samordnare grannsamverkan Lidingö, 2005).

Ingångs- och utgångsväg

Som tidigare nämnt har majoriteten av de inbrott som genomförts haft fönster som ingångsväg, och detta ofta på baksidan. I de fall fönstret inte har legat på baksidan har det av andra skäl varit dolt för grannar. I majoriteten av alla fall har man valt att bryta upp fönstren istället för att till exempel krossa dem. Både Wahlin och Cromwell m.fl. tar upp frågan om hur man tar sig in i huset och får fram att det verkar finnas en skillnad mellan professionella tjuvar och amatörer. Dock skiljde sig åsikterna mellan ”proffsen” i de olika undersökningarna. De mer erfarna från Cromwell m.fl. studie ansåg att om man behövde krossa en ruta för att komma in i ett hus var det ett säkert tecken på amatörskap. Att vara ljudlös och snabb vid inbrottet var något som betecknade en erfaren tjuv. I Wahlins material däremot ansåg de mer erfarna tjuvarna att det inte gjorde så mycket om man krossade en ruta då om det gjordes på nära håll inte behövde låta så mycket. Att bryta upp fönster kan också innebära att rutan spricker (oftast en av de två glasrutorna i själva fönstret). I ett av mina fall krossades det inre glaset vid inbrottet och en granne hörde det. När grannen sedan gick bakom huset och tittade såg han/hon inget misstänksamt och gick hem till sig igen.

I ett annat av mina fall har man skurit ut en bit av fönsterglasets för att kunna öppna fönstret. Detta är vanligt för den professionella tjuven enligt Cromwell m.fl. som skriver att den professionella tjuven: ”...often remove the window pane or cut the glass (both are noiseless operations) and then reach in and open the window.” (Cromwell m.fl. 1991, s.27).

När det gäller eventuell flyktväg kunde polisen finna spår i fyra av fallen. Inbrottstjuven/tjuvarna har då brutit upp fönsterstopparna för att vid behov ha en andra väg ut. Huruvida man av någon anledning valde att inte göra det i resterande fallen eller om man helt enkelt glömde det (kanske för att man var för påverkad), går inte att svara på. Vidare har man i sex av fallen valt att ta sig ut via andra vägar än man tog sig in, ibland till och med på framsidan. I vissa fall kan detta berättigas med att man tog sig in via ett fönster men ut via en dörr, vilket ser mindre suspekt ut och förmodligen är mycket enklare. I ett av fallen (nr 8) valde man dock att ta sig ut via framdörren som vetter mot en gård, vilket står i kontrast mot de andra inbrotten. Möjligtvis kan detta förklaras genom att det var någon på baksidan av huset och gärningsmannen/gärningsmännen tog risken att ta sig ut via entrén.

Genomsökande av hus samt stöld av varor

”Det verkar som om tjuvarna försöker söka efter stöldgods på ett systematiskt sätt” (Wahlin, 1999, s.122). I Wahlins studie verkade sovrummen vara en attraktiv plats för att börja söka efter bland annat smycken, kontanter, tavlor och skjutvapen. Dessa kan man hitta i olika skåp (garderober, klädkammare) samt i lådor/nattduksbord. Vidare verkar kök (kan finnas kontanter i kakburkar, dyra silverföremål etcetera), badrum (mediciner) och vardagsrum (finns ofta de lite större grejerna såsom tv och video) vara attraktiva rum. I de fall där Wahlins tjuvar fann de föremål som de blev tipsade skulle finnas i huset lät de andra värdesaker vara men om de inte hittade vad de letade efter vände de helt enkelt upp och ner på hela stället.

Data från mina fall överensstämmer med det Wahlin skriver förutom i en aspekt, nämligen hallen. I mina fall, där man mer eller mindre noggrant beskrivit var tjuvarna varit har hallen varit med i nästan alla fall. Hallen nämns inte ens av Wahlins tjuvar vilket kan anses konstigt. Att hallen varit så vanlig i mina fall kan bero på att det endast varit vanligt för de fall där jag har fått information om vart man har varit, och om jag hade haft facit i hand skulle detta kanske inte stämma. En annan anledning kan vara att man ofta förvarar nycklar i hallen vilket skulle kunna vara ett byte för tjuven/tjuvarna. Vanligt förekommande är att man vid inbrottet även stjälar eventuella bilar som finns hemma (genom att ägarna har bilnycklarna kvar hemma), polisinspektören (2004). Att detta inte inträffade i något av fallen under inbrottsvägen samt att tjuven/tjuvarna inte stulit något tyngre objekt tyder på att man inte använt sig av en bil.

När det gäller hur ”ordnade” tjuvarna har varit, det vill säga om de slängt ut saker på golvet eller om de bara har tagit exakt det som behövts, skiftar stort. Ofta finns det heller ingen beskrivning av polisen om stället ser upprivet eller orört ut. Detta skulle kunna ha betydelse för att förklara vilken sorts gärningsman/gärningsmän som gjort inbrott, då Cromwell m.fl. skriver: ”A burglary site that has been entered by kicking open the door or by smashing a window and then trashed by the burglar during the search for valuable items to steal is predictably the work of a burglar using a stimulant (cocaine or amphetamine) or of juveniles.” (Cromwell m.fl. 1991, s.58).

I ett av mina fall tog sig gärningsmannen/gärningsmännen in sig i ett hus och började leta igenom huset. Man öppnade garderober och lådor och tömde ut innehållet på golvet. I slutändan lämnade han/hon/de huset med en bärbar dator som en granne sedan hittade datorväskan till på en äng några hundra meter bort. Huruvida gärningsmannen/gärningsmännen letade igenom huset efter något som de visste i förhand skulle finnas där, som de inte hittade och istället tog det första bästa som inte var för tungt, eller om de bara gissade att det skulle finnas värdeföremål i huset är svårt att säga. Att man valde att inte ta med sig tyngre föremål än en bärbar dator samt att man gjorde sig av med

datorväskan på en äng lite längre bort (ängen ligger inte vid någon väg), förstärker bilden av att man inte använde sig av bil vid inbrottet.

Varor som har blivit stulna i husen är i större grad dokumenterat och tittar man på det totala antalet varor som har blivit stulet från de olika husen märker man att det skulle räcka med en person för att bära med sig varorna därifrån.

6. Slutsatser och diskussion

Hur ska man då genom tidigare forskning och fysiska bevis se på inbrottsvågen under 2003–2004? Är det tjuvar som har handlat rationellt med tidigare erfarenhet av inbrott eller är det missbrukare som handlat oplanerat? Innan jag försöker reda ut detta är det viktigt att man har klart för sig att det ena alternativet inte utesluter det andra. I både Cromwell m.fl. (1991) och Wahlins (1999) studie missbrukar samtliga respondenter. Varken graden av professionalitet eller erfarenhet i branschen verkar påverka om man missbrukar eller ej. Dock verkar det som om vissa sorters missbruk är mer kontrollerbara än andra (Cromwell m.fl. 1991, kap.5). Vidare utesluter inte en oplanerad handling ett rationellt tänkande, om något mera opportunistiskt än ett planlagt inbrott. I både Cromwell m.fl. (1991) samt Wahlins (1999) studie visar det sig att även mera professionella inbrottstjuvar kan välja att göra ett inbrott när tillfälle ges.

Ur ett preventionsperspektiv är det dock viktigt att få reda på om det är rationella inbrottstjuvar som planlägger varje inbrott eller om det är mera opportunistiska inbrottstjuvar. Cromwell m.fl. (1991) belyser detta när de frågar sina respondenter om huruvida säkrare lås samt starkare skalskydd skulle avskräcka dem från att begå inbrott. I intervjuerna verkade detta inte alls vara något problem för inbrottstjuvarna och flertalet svarade att det gick att komma runt ett starkt lås. När de sedan körde runt och lät sina respondenter välja mellan hus som i övrigt var likadana undvek respondenterna hus med så kallade ”deadbolt locks”. Cromwell m.fl. (1991) summerar det: ”The opportunistic burglar chooses targets based upon their perceived vulnerability to burglary /.../. Given a large number of potential targets, the burglar tends to select the most vulnerable of the target pool. /.../ The rational, planning burglar chooses targets on the basis of factors other than situational vulnerability and conceives ways in which he or she can overcome impediments to the burglary /.../”. Flertalet av Cromwells m.fl. respondents inbrott var opportunistiska (75 procent enligt författarna) och nära hälften av inbrotten skedde via olåsta dörrar och fönster.

I fallen jag studerat finns inte lika tydliga svar, jag har ju ingen möjlighet att fråga inbrottstjuven/tjuvarna hur de tänkte när de begick sina inbrott. Vad man däremot kan se, om man utgår från att alla inbrott begicks av samma person/liga, vilket jag gör, då 13 inbrott under en så kort period inte förekommit så långt bak jag har kunnat undersöka, är en tendens till planerade inbrott snarare än motsatsen. När det gäller åldersgruppen på inbrottstjuven/tjuvarna är det egentligen bara det första inbrottet som utesluter ungdomar, då utskärning av glas kräver erfarenhet inom yrket.

Jag låter här det sista fallet, det enda inbrottet som bara blev ett försök, stå som exempel. Gärningsmannen/männen ringde först till huset för att se att ingen var hemma. Då ägarna av huset hade en telefonsvarare kunde inbrottstjuven/tjuvarna förmodligen inte vara säkra på att ingen var hemma (eftersom de svarar automatiskt efter x antal signaler). Han/hon/de försökte sedan ta sig in i

huset men misslyckades på grund av förstärkta låsbleck. I detta skede valde han/hon/de att avbryta inbrottet och efter detta var inbrottsvägen över. Viktigt att notera här är att gärningsmannen/männen valde att inte försöka begå inbrott i något närliggande hus då man misslyckades ta sig in i huset.

Detta inbrott kan ses som planerat då man förutom att tidigare spanat in huset som lämpligt för inbrott även tagit fram telefonnumret för adressen. Å andra sidan kan det ses som oplanerat då man inte lyckats kringgå skalskyddet (låsblecken), som enligt Cromwell m.fl. rationella tjuvar i större utsträckning gör. I detta fall kan man se det så att det förstärka skalskyddet i form av låsbleck inte avskräckte inbrottstjuven/tjuvarna från att försöka begå inbrott utan snarare förhindrade dem från att lyckas. Detta är dock inte någon genomgående trend utan i de flesta fall har man när man misslyckats med ena fönstret tagit sig in via något annat (dock har jag inte stött på att något annat hus som haft inbrott har haft förstärkta låsbleck).

Men här ligger själva problemet i undersökningen. Datan är inte konsekvent, det vill säga, tjuvarna har inte agerat enligt något konsekvent mönster där man hållit sig till ena änden av en extrem. I flertalet fall har man inte ringt i förväg för att se om någon är hemma eller brutit av fönsterstoppare så att man har en flyktväg. Men i vissa fall har man det. I vissa fall har förövarna lämnat fotspår och fingeravtryck, i de flesta inte. Även tillvägagångssättet skiljer sig så tillsvida att man ibland vräkt ut innehåll i lådor och garderober på golvet, och i andra fall inte. Förmodligen har detta att göra med den så kallade diskrepans både Cromwell m.fl. (1991) och Wahlin (1999) stött på, nämligen att det som respondenterna sagt sig alltid göra innan ett inbrott inte alltid görs. Även de mer erfarna bland Wahlins respondenter som sa sig undvika begå inbrott när de var påverkade, hade gjort det.

När man ser på geografins betydelse för inbrotten kan man se lite klarare tecken. Vad jag valt att börja med är att lista de faktorer som vanligtvis brukar ha betydelse men som i detta område inte är så värdefulla som förklaringsmodeller.

Weisel tar upp en del olika faktorer som han anser göra ett hus mer attraktivt för en inbrottstjuv än andra hus. Faktorer som jag anser ha mindre betydelse här är hus som ligger bredvid större genomfarter (existerar i stort sett inte); hus med dåligt lyse (inbrotten har i stort begåtts under dagtid, varför ljus i sig blir irrelevant); samt hus som visar tecken på rikedom, då de flesta hus är enhetligt byggda skiljer de sig inte noterbart från varandra. Undantaget här är dock villorna, där nästan alla ägare hade sina bilar utanför garageporten när jag var runt och tittade. En faktor som jag anser till viss del påverkat är synligheten. Tittar man på radhusområdena är överblickbarheten bra när det gäller att upptäcka någon på gården (gården kan anses vara halv-privat), men när man väl kommit in på radhustomten skymms man av utbyggnaden. För villorna är även överblickbarheten från entrén och framåt god men sämre bakom husen.

Något som talar emot att inbrottstjuvarna skulle ändra ingångsväg till framsidan av huset om man förstärkte baksidan (bland radhusen) är det faktum att även fast det har hänt är det ovanligt om man tittar längre bak i tiden. Förmodligen fungerar översikten över gården som avskräckande faktor för de flesta inbrottstjuvar.

Ett förstärkt skalskydd på baksidan (antingen över- eller undervåning, då ena våningen på grund av brandrisker måste vara enklare att ta sig ut ur) blir förstas meningslöst om folk slarvar med stegar. Vad jag noterade vid min rundvandring var att radhusen verkade ha sina stegar fastkedjade vid garagen medan villorna i större utsträckning hade dem liggandes vid sidan av huset, ofta okedjad. Man måste dock vara beredd på att kontrollen över stegarna skiftar med tiden. Blidberg berättade detta när jag frågade han hur man skulle gå tillväga för att folk skulle vara lika aktiva i grannsamverkan året runt, då han berättade: ” Jag kommer ihåg för 1–2 år sedan då folk började måla om sina hus i området. Då slarvades det mycket med stegar och jag var på dem och tjatade att de skulle ta hand om sina stegar och inte låta dem stå ute sådär. Folk blev irriterade men efteråt kom det grannar som tackade mig för att jag tjatade om stegarna” (Blidberg 2005). Utifrån detta slutar jag mig till att stegarna ändå i viss mån är bevakade, om inte annars i alla fall när inbrott har begåtts.

En faktor som Weisel tar upp är den som förmodligen skulle kunna påverka brottsligheten mest men som är svårast att ändra på, är förekomsten av naturliga väktare. Med det menar jag hur mycket folk som uppehåller sig i området under arbetstimmar. Wahlin (1999) skriver: ”De bästa tiderna [för ett inbrott] är när bostäderna står obevakade och dessa tider är predicerbara i förorter /.../.” (Wahlin, 1999, s.111).

Då jag vid min vandring i området inte såg så mycket folk ute på gatorna valde jag att även fråga samordnaren för grannsamverkan om detta för att försäkra mig om att det inte bara var tillfälligt tomt när jag var runt och tittade. Han svarade att i hans område: ”... är det mycket tomt på arbetstider. Området är ett typiskt tvåpersonshushåll där båda arbetar.” (samordnare grannsamverkan Lidingö, 2005). Tittar man på Cromwell m.fl. (1991) modell för inbrott ser man att vad som i första hand är viktigt är om någon är i området och kan se en. Den tredje, kan jag komma in i huset, är givetvis viktig men lutar sig i stor grad på de två tidigare faktorerna.

Ett exempel på detta är den så kallade Statarlängan vilket är en länga med radhus som klarat sig undan inbrott. Längan ligger med baksidan till de utsatta gårdarna medan framsidan vetter mot en större väg. Framsidan av tomterna delas av två familjer och även om husen har buskage som skymmer insynen vetter båda familjernas köksfönster mot tomten, vilket förmodligen fungerar avskräckande.

7. Rekommendationer

Vad jag skulle rekommendera utifrån Weisels lista är förstärkt skalskydd när det gäller radhusen på gårdarna Ängsklockan, Fjällklockan samt Skogsklockan (markplan baksida). Jag anser att detta kan ha en effekt då inbrott på framsidan av hus på dessa gårdar (i alla fall sedan 1995) påträffats i väldigt få fall. Detta samt att i det sista fallet av inbrottsvågen 2003–2004 hindrades gärningsmannen/gärningsmännen av just förstärkta låsbleck, och man valde då att helt avbryta inbrottet istället för att försöka på bostaden bredvid. Vidare har man endast i ett av fallen 2003–2004 (även i få fall från 1995–2003) valt att krossa fönstret vid inbrott på ovan nämnda gårdar, vilket kan tyda på att man inte gärna gör det (på grund av så näraliggande radhus). Det kan dock bero på att gärningsmannen/männen inte behövt göra det (för att man kan bryta upp dem vilket är tystare) och att en förstärkning av skalskyddet skulle göra att man valde att krossa fönstret istället. Detta ska dock inte ses som enbart negativt då inbrottstjuvens chans att bli upptäckt ökar väsentligt om han/hon/de måste börja föra oväsen.

Även när det gäller Korsfararvägarna visar en genomgång av inbrott 1995–2004 att man i nära hälften av alla fall tagit sig in via köksfönstret (16 fall totalt och i 6 fall har tagit sig in via köksfönstret). Samtliga uppbrutna. Det är möjligt att en förstärkning av skalskyddet vid köksfönstret skulle kunna generera en minskning.

Vad man ska installera för skalskydd kan dock kompliceras, som jag låter samordnaren för grannsamverkan demonstrera med ett citat från när jag ställde frågan: vad har ni installerat för åtgärder efter inbrotten? ”Frågan är ju vad man ska installera då konstruktionen på husen ofta är vek, och ett förstärkt fönsterlås spelar ju inte så stor roll om man kan bända upp ramen för fönstret.” (samordnare grannsamverkan Lidingö, 2005). Detta är givetvis kontextuellt men då de flesta inbrott skett via uppbyggnad av fönsterkarm, vore det en bra ide att börja där. Efter detta kan även larm bli en eventuell fråga, då de trots de höga falskalarmlarmen (upp till 95 procent enligt Weisel 2002, s. 26) verkar avskräcka de flesta inbrottstjuvar (Wahlin 1999, Cromwell m.fl. 1991).

En faktor som är svår att ändra på är hur mycket folk som rör sig i området under dagen. Ett sätt att gå runt detta faktum är att försöka få området att verka mer aktivt ut under dagarna. Detta genom exempelvis timerstyrda lampor, tv eller radio. Även telefonsvarare i huset kan försvåra för inbrottstjuvar att kontrollera om någon är hemma i huset (då de svarar efter x antal signaler).

Grannsamverkan existerar redan för de flesta gårdar och även om de är olika aktiva året runt har de förmodligen en effekt när de är som aktivast.

8. Litteraturlista

- Brottsförebyggande rådet, 2000.** *Brott på karta*, Stockholm : Brottsförebyggande rådet (BRÅ).
- Clarke, Ronald V, 1992.** *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, New York : Harrow and Heston, cop.
- Cromwell, Paul F, Olson, James N, Avary, D'Aunn W, 1991.** *Breaking and Entering: An Ethnographic Analysis of Burglary*, Newbury Park, Calif. : Sage Publications, cop.
- DS, 1996.** *Allas vårt ansvar : ett nationellt brottsförebyggande program*, Stockholm : Fritze.
- FöreningsSparbanken, 2004.** *Det spelar roll var vi bor – jämförelse mellan 38 kommuner*, Institutet för Privatekonomi, FöreningsSparbanken.
- Hillier, Bill, 1984.** *The Social Logic of Space*, Cambridge : Cambridge Univ. Press
- Knutsson, Johannes, 1984.** *Operation märkning : ett sätt att förebygga inbrott?*, Stockholm : Liber/Allmänna förl.
- Lab, Steven P, 1997.** *Crime Prevention : Approaches, Practices and Evaluations*, Cincinnati, Ohio : Andersson Publ. Co., cop.
- Laycock, Gloria, 1985.** *Property Marking : A Deterrent to Domestic Burglary?*, London : Home Office.
- Lidingö Stad. Statistik**, <http://www.lidingo.se/net/Lidingo+Stad+Ex/Om+staden/Statistik>, 1 december 2004.
- Lindh, Johnny, 2000.** *Bebyggelseplanering mot brott: En empirisk prövning*, Stockholms universitet : Kriminologiska institutionen.
- Rengert, George, Wasilchick, John, 1985.** *Suburban Burglary : A Time and Place for Everything*, Springfield, Ill. : Charles C. Thomas.
- Sambandet, nr 7 2004.** *Trygghet i boendet*, Stockholm : Polismyndigheten.
- Samverkan mot brott. Statistik**, http://www.samverkanmotbrott.nu/filerna_villa/index.htm, 28 november 2004.
- Statistiska centralbyrån. Statistik**, <http://www.scb.se>, 1 november 2004.
- Wahlin, Lottie, 1999.** *Den rationella inbrottstjuven? : En studie om rationalitet och rationellt handlande i brott*, Lunds universitet: Sociologiska institutionen.
- Weisel, Deborah L, 2002.** *Burglary of Single-Family Houses*, Community Oriented Policing Services (COPS) : US Department of Justice.

Muntliga källor:

Lidingö närpolis polisinspektör.

Företrädare för det lokala brottsförebyggande rådet i Lidingö.

Samordnare grannsamverkan Lidingö.

Figurförteckning:

Fig. 1–3 har jag konstruerat själv med hjälp av Excel.

Fig. 4–17 har jag skurit ut från en karta som jag fick från närpolisen i Lidingö.

